

Bestuursvoorstel

Onderwerp	Honswijkerwaard inrichtingsontwerp zuidelijk deel
Aan	Het algemeen bestuur van recreatieschap Stichtse Groenlanden
Van	Martin de Haan – projectleider Provincie Utrecht Maarten van der Kuijl – programmamanager Stichtse Groenlanden
Datum	30 oktober 2024
Bijlagen	Besluit DB SGL Honswijkerwaard inrichtingsontwerp zuidelijk deel d.d. 22 november 2024, inclusief bijlagen

Overwegingen en besluit

Overwegingen

- Gelet op het feit dat het dagelijks bestuur van het recreatieschap Stichtse Groenlanden op 22 november heeft ingestemd met het mede door de provincie Utrecht en Rijkswaterstaat opgestelde Voorlopig ontwerp voor het zuidelijk deel van de Honswijkerwaard;
- Gelet op het feit dat dit ontwerp gevolgen heeft voor o.a. toekomstige recreatieve inrichting van het gebied, grondposities van het recreatieschap en financiële belangen van het recreatieschap;
- Gelet op het feit dat het algemeen bestuur van het recreatieschap bevoegd en verantwoordelijk is ten aanzien van dergelijke zaken te besluiten;

Besluit het algemeen bestuur van recreatieschap Stichtse Groenlanden:

1. In te stemmen met het voorliggend Voorlopig ontwerp voor het zuidelijk deel van de Honswijkerwaard, onder de voorwaarden zoals benoemd in het besluit van het dagelijks bestuur van 22 november 2024;
2. Het dagelijks bestuur opdracht te geven de gevolgen daarvan uit te laten werken onder regie van de provincie Utrecht;
3. In te stemmen met de inzet van de opbrengsten uit de verondieping van de zuidelijke Honswijkerplas, zoals in het voorstel beschreven.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van recreatieschap Stichtse Groenlanden gehouden op 2 december 2024 te Nieuwegein.

.....
Dhr. J. van Engelen
Voorzitter

.....
Mw. J. Brand
Secretaris a.i.

1. Onderwerp in kort bestek

Voorgeschiedenis

In 2021 heeft Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) samen met de omgevingspartners provincie Utrecht (PU), Staatsbosbeheer (SBB), Rijkswaterstaat (RWS) en de gemeenten Houten (GH) en Nieuwegein (GN) een samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten. Hierin zijn, parallel met de planuitwerkingsfase van dijkversterking Culemborgse veer - Beatrixsluis (CUB), een aantal gebiedskansen opgepakt en uitgewerkt. Een van die kansen betreft de ontwikkeling van natuur in de Honswijkerwaard. In de Honswijkerwaard heeft het recreatieschap Stichtse Groenlanden (SGL) eigendommen en belangen.

Op basis van eerste verkenningen van de mogelijkheden van natuurontwikkeling in de Honswijkerwaard is in 2021 aan het SGL-bestuur een principebesluit gevraagd over het eventueel beschikbaar stellen van grond ten zuiden van de Honswijkerplas (kadastraal perceel HTN04|936 ter grootte van 6,96 ha). Hierop heeft het SGL-bestuur op 30 juni van dat jaar positief besloten.

Eerder dit jaar is door HDSR, PU, SBB en RWS een voorkeursontwerp voor het zuidelijke deel van de Honswijkerwaard opgeleverd (VO 2024). Dat voorkeursontwerp raakt, naast genoemde kavel ten zuiden van de Honswijkerplas ook aan de inrichting en het functioneren van de zuidelijke Honswijkerplas; dat is de plas, die Dekker verondiept en inricht op basis van een overeenkomst (addendum) met SGL (zie bijlage 1). PU wordt trekker voor het verdere planproces voor de natuurontwikkeling in de Honswijkerwaard tot en met de herinrichting (2027).

Initiatiefnemers van de natuurontwikkeling vragen het bestuur van SGL nu of het kan instemmen met het voorliggend voorkeursontwerp voor de natuurontwikkeling in de Honswijkerwaard, zodat dit voorkeursalternatief in procedure kan worden gebracht. Voor het bestuur van SGL zijn er grofweg twee keuzemogelijkheden:

Instemmen met voorkeursontwerp (VO 2024)

Dit betekent dat PU en RWS verder kunnen met het VO 2024 en daarmee realisatie van hun doelstellingen ten aanzien van Natuur Netwerk Nederland (NNN) en Kaderrichtlijn Water (KRW). Het betekent verder, dat SGL (grotendeels) afziet van de ontwikkeling van een extensief recreatief programma in en rondom de (her)ingerichte zuidelijke Honswijkerplas. Logischerwijze stoot SGL eigendommen af, die naar het eigen oordeel als gevolg van de natuurontwikkeling in de zuidelijke Honswijkerwaard niet of niet voldoende meer bijdragen aan de eigen (regionaal recreatieve) doelstellingen. Hiervoor is het nodig, dat het inrichtingsplan van Dekker (IP 2017) verenigbaar is met het VO 2024. Voor zover dat niet het geval is, moeten er wijzigingen worden doorgevoerd in ofwel het VO 2024 ofwel het IP 2017, waarbij duidelijk moet worden wat daarvan de financiële, juridische en organisatorische consequenties zijn. De inzet is om zoveel mogelijk werk met werk te maken.

Niet instemmen met voorkeursontwerp (VO 2024)

Dit betekent dat PU en RWS hun NNN- en KRW-doelstelling in 2027 niet gaan halen. Dit betekent ook dat SGL aan het eind van 2027 alsnog eigenaar wordt van de verondiepte en (her)ingerichte zuidelijke Honswijkerplas met een extensief recreatief programma, inclusief bijbehorende beheeropgave en niet of nauwelijks exploitatiemogelijkheden. SGL zal het eigen traject met Dekker vervolgen, waaronder het vaststellen van de definitieve vormgeving en inrichting van het gebied.

Huidige stand van zaken

SGL werkt sinds 2004/2005 aan de realisatie van een Honswijkerplas. Oorspronkelijk was dit één plas, gegraven in de Honswijkerwaard. Aan de hand van aanvullende afspraken is er later voor

Voorstel aan het algemeen bestuur

Vergadering 2 december 2024
Onderwerp Honswijkerwaard

gekozen de Honswijkerplas te delen in een (intensieve) noordelijke zwem- en recreatieplas en een (extensieve) zuidelijke 'natuur'plas.

SGL werkt hierbij samen met aannemer Dekker. Uitgangspunt voor de samenwerking van SGL met Dekker is het schetsontwerp (inrichtingsvisie Honswijkerwaarden) uit oktober 2014 met programma van eisen. Dit is als bijlagen 2 en 3 toegevoegd (SO 2014). Dekker heeft dit schetsontwerp uitgewerkt tot een inrichtingsplan in het kader van de Wet Bodembescherming en dit is als bijlage 4 toegevoegd (IP 2017). Hierover heeft RWS in 2017 een besluit genomen en dat is daarmee het wettelijk kader voor de verondieping en inrichting van de zuidelijke Honswijkerplas.

Inmiddels ligt er dus (ook) vanuit de samenwerking tussen PU, RWS, HDSR en SBB een voorkeursontwerp voor de toekomstige inrichting van het zuidelijke deel van de Honswijkerwaard, nader onderbouwd en toegelicht in een ontwerpnotitie; dit is als bijlage 5 toegevoegd (VO 2024).

Het voorkeursontwerp (VO 2024), voor de natuurontwikkeling, wijkt op een aantal punten af van de inrichtingsvisie (SO 2014) voor recreatieve inrichting:

- In het VO 2024 zijn grote delen van het gebied niet meer toegankelijk voor recreanten. In het SO 2014 was het uitgangspunt nog extensieve recreatie, waarbij een groot deel van het gebied nog steeds toegankelijk zou zijn voor recreanten. In het VO 2024 is toegang voor recreanten beperkt tot de zone langs de voet van de Lekdijk. Daar kan gewandeld worden met uitzicht op de beoogde nieuwe natuur;
- Met name het schiereiland aan de rivierzijde van de Honswijkerplas is in het VO 2024 niet openlijk toegankelijk voor recreanten, terwijl het in het SO 2014 wel toegankelijk was, met o.a. ook een uitzichtspunt, picknicktafels en visstekken;
- De kleine plas aan de dijkzijde, ten oosten van zuidelijke plas wordt in het VO 2024 een natuurlijke plas, terwijl het in het SO 2014 nog benoemd was als mogelijke 'kanovijver'. Die 'kanovijver' zou dan verbonden moeten worden met de zuidelijke Honswijkerplas en er zouden plekken moeten worden gerealiseerd waar kano's e.d. te water gelaten zouden kunnen worden. In het IP 2017 is de 'kanovijver' een afgesloten plas geworden, zonder verbinding met de grotere zuidelijke Honswijkerplas. Het kanoën op de zuidelijke Honswijkerplas is, met eventueel benodigde steigers, verder ook niet meer uitgewerkt.

Beoogde situatie:

Initiatiefnemers voor de natuurontwikkeling willen in de Honswijkerwaard NNN- en KRW-doelstellingen realiseren. Vanuit KRW wordt een oplevertermijn gehanteerd van uiterlijk 2027; dan dient de herinrichting van de Honswijkerwaard te zijn afgerond. Dat betekent, dat initiatiefnemers uiterlijk begin 2025 de vergunningenprocedure moeten starten. En daarvoor is het weer van belang, dat er op korte termijn met alle grondeigenaren in de Honswijkerwaard overeenstemming is over het VO 2024. Uiteraard zijn onderdelen naderhand aan te passen of nader te specificeren, maar op hoofdlijnen is consensus over het vergunningenontwerp van groot belang. De vraag is daarom of SGL kan instemmen met het VO 2024 en de eventuele gevolgen daarvan voor toekomstige eigendomsposities en belangen.

Het VO 2024, dat voorligt grijpt in op de mogelijkheden van gebruik en beheer van de zuidelijke Honswijkerplas; areaal, dat uiterlijk 2027 door Dekker zal worden terug geleverd aan SGL. Voor SGL is van belang, dat het in principe geen gronden bezit en beheert, die niet bijdragen aan zijn doelstellingen, maar waar het wel kosten aan heeft. Als het SGL-bestuur instemt met het VO 2024 is het logisch dat het die eigendommen kan vervreemden, die naar het eigen oordeel niet (voldoende) meer bijdragen aan de eigen doelstellingen van regionale recreatie. En dat vervreemding gebeurt

tegen marktconforme taxaties, die bovendien uitgaan van gebruikswaarde vóór de overdracht. Bij de betreffende eigendommen gaat het dan om de zuidelijke Honswijkerplas en de oevers daarvan en om de kavel ten zuiden van de plas, waarover het SGL-bestuur in 2021 al besloot dat in principe over te willen dragen.

Wat is nodig om van huidige naar beoogde situatie te komen?

Om van de huidige naar de beoogde situatie te komen is instemming van het dagelijks en algemeen SGL-bestuur nodig met het VO 2024. Daarbij is nodig, dat de besturen basisvoorwaarden stellen voor medewerking aan de realisatie van de natuurontwikkeling. Verder is een plan van aanpak en budget nodig om, via SBB de inbreng ten behoeve van SGL in de vervolprocessen te organiseren.

Doel

Het doel van dit bestuursvoorstel is om het dagelijks en algemeen SGL-bestuur te informeren over de voorliggende vraag en te laten nemen over de (voorwaardelijke) medewerking aan de verdere uitwerking en realisatie van de natuurontwikkeling in de zuidelijke Honswijkerwaard.

Beoogd resultaat

Het beoogde resultaat van dit voorstel is een eenduidig besluit op basis waarvan initiatiefnemers voor de natuurontwikkeling in de zuidelijke Honswijkerwaard kunnen bepalen of en hoe ze het VO 2024 in kunnen brengen in de vergunningenprocedure. Uiteindelijk moet dat leiden tot een natuurlijk ingerichte zuidelijke Honswijkerwaard, die aansluit bij het DNA van de Lek en de oorspronkelijke afwatering van deze uiterwaarden. De uitvoering van de herinrichting is optimaal geïntegreerd met de uitvoering en oplevering van Dekker.

2. Context

Afwegingen

Vanuit het Programma Sterke Lekdijk zijn, in een integrale gebiedsvisie (visiekaart en visiedocumenten) thema's als cultuurhistorie, natuur en recreatie nader uitgewerkt.

Voor het zuidelijke deel van de Honswijkerwaard zijn drie varianten uitgewerkt, onderbouwd en afgewogen, te weten:

1. Optimaliseren van het huidige poldersysteem
2. Verbinding met de Lek met behoud van het bestaande reliëf
3. Verbinding met de Lek en grootschalig vernatten

Deze varianten zijn op thema's gewaardeerd: doelbereik (NNN en KRW), rivierkundig, (grond)water, bodemkwaliteit, natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie, wonen, werken, (huidige) recreatie, risico's, beheer & onderhoud, hoogwaterveiligheid en kosten. O.b.v. deze themawaardering is uiteindelijk gekozen voor het voorkeursontwerp Verbinding met de Lek met behoud van het bestaande reliëf.

Proces

Als het SGL-bestuur instemt met het VO 2024 moet dat vertaald worden in nadere voorstellen ten aanzien van ontwerp (VO naar DO) en de organisatorische, financiële en juridische consequenties (beheer- en eigendomssituaties, eigendomsoverdrachten, taxaties, voorwaarden, contractering) georganiseerd. PU/RWS neemt hierin het voortouw en werkt samen met SGL en Dekker (ivm lopende afspraken). De accountmanager van SBB zal met de bestuurssecretaris van SGL afspraken maken over de inzet die vanuit SBB ten behoeve van SGL nodig is.

Voorstel aan het algemeen bestuur

Vergadering 2 december 2024
Onderwerp Honswijkerwaard

Financiering

Voorgesteld proces was niet voorzien cq. begroot. De bestaande situatie werd beheerst door de lopende afspraken met de Dekker groep ten aanzien van verondieping en inrichting van de zuidelijke Honswijkerplas, waarbij in breder verband is gewerkt aan de ontwikkeling van een recreatief knooppunt 't Waal. Die ontwikkeling heeft het SGL-bestuur in 2020 overigens 'on hold' gezet in verband met de beperkte verkeerscapaciteit van de Lekdijk.

De praktijk van de afgelopen jaren was, dat de kosten van monitoring van de voortgang van de afspraken met Dekker werden gefinancierd ten laste van de opbrengsten voor SGL vanuit die verondieping, voordat die opbrengsten werden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Honswijkerplas.

Voorgesteld wordt om de kosten van de nieuw benodigde processtappen ook te financieren ten laste van de opbrengsten van de verondieping cq ten laste van de bestemmingsreserve Honswijkerplas, voor zover die kosten niet gedragen zouden kunnen worden door andere partijen.

Het gaat daarbij o.a. om de kosten van de inzet van een projectleider, een jurist en een rentmeester van SBB ten behoeve van SGL. De omvang van die inzet is afhankelijk van een nader uit te werken aanpak, die zal worden afgestemd met de bestuurssecretaris van SGL.

O.b.v. een (onafhankelijke) taxatie zal ver- en aankoop gronden in een kavelruil worden georganiseerd, waarbij nieuwe grondposities zijn afgestemd op het toekomstig gebruik en beheer.

Issues en risico's

Eigendomsoverdracht: Overdragen van eigendom is bij project Salmsteke een ingewikkelde aangelegenheid gebleken, in het bijzonder in de samenwerking met RWS. Anders dan bij Salmsteke ligt de regie nu bij PU. In dit verband is het van belang, dat SGL vooraf duidelijk maakt, dat en welke voorwaarden het stelt ten aanzien van de toekomstige grondeigendommen. Daarin voorziet dit voorstel.

Recreatief programma: Met het besluit om in te stemmen met het VO 2024 laat SGL een deel van zijn recreatieve ambities bij inrichting zuidelijke Honswijkerplas los. Zo wordt met het VO 2024 het schiereiland aan de rivierzijde van de plas ontoegankelijk voor recreanten. Ter nuancering kan gesteld worden, dat het beoogde recreatief programma voor de zuidelijke Honswijkerplas sowieso al extensief was, met wandelen, picknicken en vissen. In het vervolgtraject kan nog bekeken worden of en hoe deze functies op een andere manier in het gebied van en rond de Honswijkerplas kunnen landen.

Natuurontwikkeling als beperking voor intensief recreatief programma noordelijke Honswijkerplas. De noordelijke Honswijkerplas kent een intensief recreatief programma waar ook nog ambities liggen voor verdere ontwikkeling. Het is de vraag of en in hoeverre de nabijgelegen natuurontwikkeling rondom de zuidelijke Honswijkerplas in de toekomst beperkingen gaat opleggen voor eventuele recreatieve (door)ontwikkelingen rondom de noordelijke Honswijkerplas. In dat verband is in dit voorstel als voorwaarde opgenomen, dat de beoogde natuurontwikkeling geen negatieve invloed mag hebben op het recreatief gebruik en exploitatie van de noordelijke Honswijkerplas. Dat geldt ook voor de werkzaamheden van Dekker in de zuidelijke Honswijkerplas, met name waar het gaat om eventuele invloed op de zwemwaterkwaliteit in de noordelijke Honswijkerplas.

3. Voorgaande besluitvorming

23 april 2015: DB SGL; besluit tot deling Honswijkerplas in intensief en extensief deel, gescheiden door een gronddam, verondieping en inrichting zuidelijk deel en afspraken (addendum) met Dekker, als aanvulling op een bestaande samenwerkingsovereenkomst.

30 juni 2021: DB SGL; principebesluit beschikbaar stellen kavel ten zuiden van Honswijkerplas (kadastraal perceel HTN04|936 ter grootte van 6,96 ha) ten behoeve van natuurontwikkeling in de uiterwaard Honswijkerwaard.

4. Juridische paragraaf

De juridische consequenties zijn nader te bepalen. Uitgangspunt nu, is dat de afspraken met Dekker ruimte laten om het voorliggende voorkeursontwerp te realiseren. Dit moet wel nader juridisch worden beoordeeld en vastgesteld, ook in samenspraak met Dekker. Datzelfde geldt voor het Besluit bodembescherming, dat het wettelijk kader vormt voor de werkzaamheden van Dekker in de zuidelijke Honswijkerplas. Voor de uiteindelijke grondoverdracht moeten de juiste procedures worden gevolgd en overeenkomsten worden opgesteld.

5. Financiële paragraaf

Investing

Aan de ene kant betekent instemmen met het VO 2024, dat SGL in een nieuw, ander proces stapt. Daarbij horen kosten voor de inzet van medewerkers, naar verwachting een projectleider, een jurist en een rentmeester, die namens SGL kunnen bijdragen aan dat proces, bijvoorbeeld bij het zo nodig aanpassen van afspraken met Dekker en het opstellen dan wel beoordelen van een grondtransactie. Aan de andere kant staan nog steeds de opbrengsten uit de verondieping door Dekker en uiteindelijk de opbrengsten van vervreemding van het eigendom van de zuidelijke Honswijkerplas en de kavel die daar ten zuiden van ligt.

Beheer

De zuidelijke Honswijkerplas is nog in eigendom van Dekker tot afronding van de verondieping en inrichting, uiterlijk eind 2027. Als het SGL-bestuur instemt met het VO 2024) zal, gezien het toekomstig gebruik, het beheer van de zuidelijke Honswijkerplas en aanliggende percelen bij andere partijen komen te liggen. Per saldo betekent dit voor SGL ook minder beheerlasten.

Financiële risico's

Het is nu nog niet te zeggen wat de kosten zijn van uitwerking van de nieuwe afspraken en wat de eventuele opbrengst is van vervreemding van het eigendom van de zuidelijke Honswijkerplas. Aangenomen mag worden, dat het voor SGL financieel voordelig is ten opzichte van de huidige situatie.

6. Communicatie

Het besluit van het SGL-bestuur wordt als opmaat naar verdere uitwerking ervan ter kennis gebracht van de betrokken overheden en van Dekker.

Voorstel aan het algemeen bestuur

Vergadering 2 december 2024
Onderwerp Honswijkerwaard

7. Wijze van totstandkoming

Dit voorstel is opgesteld door de projectleider van de provincie Utrecht in samenwerking met de programmamanager Stichtse Groenlanden van Staatsbosbeheer en leden van de ambtelijke klankbordgroep Stichtse Groenlanden.

8. Verdere procedure

Als het AB instemt met het VO 2024 zal die uitkomst worden gedeeld met PU als trekker van de uiterwaardontwikkeling. Samen zullen SBB en PU vervolgens in gesprek gaan met Dekker om vast te stellen hoe het voorkeursontwerp voor de natuurontwikkeling geïntegreerd kan worden in de werkzaamheden aan de zuidelijke Honswijkerplas, de afspraken daarover en het wettelijk kader daarvoor. Eventuele nadere uitwerking gebeurt voor SGL door SBB in samenspraak met de secretaris van het bestuur van SGL. In de tussentijd zal PU het voorkeursontwerp voor de natuurontwikkeling in procedure brengen.

9. Advies ambtelijke klankbordgroep

De bestuurssecretaris neemt hier het advies op van de ambtelijke klankbordgroep na bespreking van het voorstel in de ambtelijke klankbordgroep.